

Eesti Teadusagentuur
Estonian Research Council

**Sihtasutuse Eesti Teadusagentuur
hindamisnõukogu tegevuse aruanne**

Aruanne hõlmab Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu tegevust perioodil 1.03.2015-28.02.2018

Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu kinnitas aruande 28. veebruaril 2018 (protokoll nr 75)

Sissejuhatus

Ülevaade kirjeldab hindamisnõukogu teise koosseisu tegevust kolme aasta jooksul, 2015. a märtsist kuni 2018. a veebruarini. See on ETAg hindamisnõukogu teine selline aruanne. [Esimene aruanne](#) koostati ETAg hindamisnõukogu esimese koosseisu tegevusperioodi kohta aastatel 2012-2014.

Erinevalt eelmisest perioodist, aastatel 2015-2017 suuremahulisi muudatusi teaduse rahastamise õiguslikes alustes, mis mõjutanuks olulisel määral hindamisnõukogu tööd, ei toimunud.

Aastaga 2015 lõppes tõukefondide perioodi 2007-2013 kasutusaeg ning käivitused uue perioodi meetmed. Kuna nende eelarve on vana perioodiga võrreldes väiksem, siis sellest tulenes ka 2016. a haridus- ja teadusministeeriumi (HTM) teaduse eelarve langus, samas suurenes riigieelarveline põhirahastus. Nimelt otsustas HTM, tulenevalt Valitsusliidu lepingust, HTM-i teaduse rahastamise töörühma ning Teadus- ja Arendusnõukogu soovist, alates 2016 suurendada TA-rahastuses stabiilsust, sh suunata lisavahendid eelkõige TA-asutuste baasfinantseerimisse. Kui TA-asutuste baasfinantseerimise osakaal moodustas 2015. a HTMi teaduse rahastamise põhiinstrumentidest 19%, siis 2016 juba 27% ning 2017. a 30%. Baasfinantseerimise maht suurenes 2016. a seega eelneva (2015) aastaga võrreldes 50% ning 2017 võrreldes 2016 22%; konkurentsipõhiste uurimistoetuste maht aga ei muutunud. 2017 teaduse eelarve üldmaht võrreldes 2016 kasvas, ent ei jõudnud veel 2015. a tasemele.

Hindamisnõukogu ülesanded, koosseis ja töökorraldus

Hindamisnõukogu ülesanded

Tulenevalt [haridus- ja teadusministri 27.12.2011. a määrusest nr 74 „Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu moodustamise kord ja töökord“](#) on hindamisnõukogu põhiülesanne IUT ja PUT taotluste järjepidev, asjatundlik ja sõltumatu hindamine. Nende hinnangute alusel langetab ETAg PUT rahastamisotsused ning teeb haridus- ja teadusministrile ettepanekud IUT rahastamiseks. Hindamisnõukogu osaleb vastavalt vajadusele ka teiste ETAgile seadusega pandud ülesannete täitmisel (vt täpsemalt allpool).

Hindamisnõukogu koosseis

Hindamisnõukogu esimehe ja koosseisu kinnitamine on reguleeritud [haridus- ja teadusministri 27.12.2011. a määrusega nr 74 „Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu moodustamise kord ja töökord“](#). Vastavalt sellele kinnitab hindamisnõukogu koosseisu ETAg nõukogu kooskõlas- tatult haridus- ja teadusministriga kuni kolmeks aastaks.

Hindamisnõukogu koosneb oma eriala tunnustatud teadlastest, kelle senine tegevus Eesti teaduse edendamisel on olnud vastavuses akadeemilise ja teaduseetikaga ning suunatud Eesti teaduse kui terviku kvaliteedi parandamisele. Hindamisnõukogu liige ei esinda tema kandidatuuri

üles seadnud asutust, tema töö eesmärk on Eesti teaduse kui terviku huvide esindamine. Hindamisnõukogu võib olla kuni 15-liikmeline, selle esimeheks on ametikoha järgi ETAg juhatuse esimees ja tema volitused on seotud tema ametiajaga. Esimees juhatab koosolekuid, kuid ei võta osa otsuste hääletamisest. Hindamisnõukogu töö korraldusliku toe tagab ETAg uurimistoetuste osakond.

ETAg hindamisnõukogu eelmine, st esimene koosseis tegutses perioodil 1.03.2012-28.02.2015. ETAg hindamisnõukogu teine koosseis tegutses perioodil 1.03.2015-28.02.2018, mis on ka selle aruande aluseks olev aruandlusperiood.

ETAg hindamisnõukogu teise koosseisu kuulusid

Andres Koppel – hindamisnõukogu esimees

Eero Vasar – Tartu Ülikooli professor, akadeemik

Ergo Nõmmiste – Tartu Ülikooli professor, akadeemik

Irja Lutsar – Tartu Ülikooli professor

Jaak Vilo – Tartu Ülikooli professor, akadeemik

Jaanel Eha (1.09.2017-28.02.2018) – Tartu Ülikooli professor, akadeemik

Jarek Kurnitski – Tallinna Tehnikaülikooli professor

Lauri Mälksoo (1.03.2015-31.08.2017) – Tartu Ülikooli professor, akadeemik

Marek Tamm – Tallinna Ülikooli professor

Margus Viigimaa (1.03.2015-31.08.2017) – Tallinna Tehnikaülikooli professor

Piret Ehin (1.09.2017-28.02.2018) – Tartu Ülikooli vanemteadur

Richard Villems – Tartu Ülikooli professor, akadeemik

Tiina Nõges – Eesti Maaülikooli professor

Tiit Tammaru – Tartu Ülikooli professor

Toomas Rõõm (1.09.2017-28.02.2018) – Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi juhtivteadur

Tõnis Timmusk – Tallinna Tehnikaülikooli professor

Kolmeaastase tegevuse jooksul toimus alguses koosseisus muudatus 2017. a. Hindamisnõukogus ühiskonnateaduste ja kultuuri valdkonda esindav liige professor Lauri Mälksoo ning terviseuuringute valdkonda esindav liige professor Margus Viigimaa esitasid 2017. a kevadel teadusagentuuri juhatusele avalduse enda väljaarvamiseks hindamisnõukogu koosseisust alates 1. septembrist 2017. L. Mälksoo siirdus asutiselt tööle USAsse ning M. Viigimaa ei saanud märkimisväärses osas hindamisnõukogu 2017. sügispoolaasta töös osaleda huvide konflikti tõttu. Loodusteaduste ja tehnika valdkonnas oli taotluste suure arvu tõttu ning ekspertkomisjoni mõistliku töökoormuse tagamiseks vaja hindamisnõukogu koosseisu valida täiendav liige. Täiendavaks liikmes valiti KBFI juhtivteadur Toomas Rõõm.

Hindamisnõukogu töökorraldus

Hindamisnõukogu töövorm on koosolek. Koosolekud protokollitakse ja protokoll kinnitatakse järgmisel koosolekul. Kiireloomulisi otsuseid nõudvate küsimuste korral on hindamisnõukogu korraldanud ka e-koosolekuid, kus hääletamine toimub e-posti teel.

Hindamisnõukogu teise koosseisu esimene koosolek toimus 26.03.2015. Oma töö täpsemaks korraldamiseks, sh koosolekute ettevalmistamise ja pidamise kirjeldamiseks võttis hindamisnõukogu esimesel koosoleku vastu „[Sihtasutuse Eesti Teadusagentuur hindamisnõukogu kodukorra](#)“. Hindamisnõukogu pidas kolme aasta jooksul (märts 2015 - veebruar 2018) kokku 37 koosolekut (2015 – 9; 2016 – 10; 2017 – 15; 2018 – 3).

Hindamisnõukogu töö üks olulisemaid põhimõtteid on lisaks teaduslikule asjatundlikkusele ka otsustusprotsesside läbipaistvus ja otsuste erapooletus. Seepärast on kodukorras eraldi sätestatud, et hindamisnõukogu liige, kellel on puutumus finantseerimistaotlusega, mille osas hindamisnõukogu peab otsuse vastu võtma, teavitab sellest esimesel võimalusel koosoleku juhatajat (§ 6 (4)). Samuti on kodukorras sätestatud, et kui hindamisnõukogu liikme puutumus finantseerimistaotlusega, mille osas hindamisnõukogu peab otsuse vastu võtma, võib viia huvide konfliktini või ilmnevad muud asjaolud, mille tõttu hindamisnõukogu liikme kohustuste täitmine on võimatu, hindamisnõukogu liige hääletamisel ei osale (§ 6 (5)).

Hindamisnõukogu tööd toetasid valdkondlikud [ekspertkomisjonid](#): uurimistoetuste (jätku)taotluste hindamiseks moodustati neli valdkondlikku (bio- ja keskkonnateaduste, loodusteaduste ja tehnika, terviseuringute ning ühiskonnateaduste ja kultuuri) ekspertkomisjoni, millesse kuulusid lisaks hindamisnõukogu liikmetele tunnustatud erialaekspertid. Personaalse uurimistoetuse järel doktoritoetuse taotluste hindamiseks tegutses 2015. a eraldi ekspertkomisjon. Alates 2016. a viidi järel doktoritoetuse taotluste hindamine valdkondlikesse ekspertkomisjonidesse. Valdkondlike ekspertkomisjonide koosseis vaadati igal aastal üle ning vajadusel muudeti. Lisaks neile komisjonidele tegutses IUT tuumiktaristu (jätku)taotluste hindamise ekspertkomisjon.

Hindamisnõukogu teise koosseisu valdkondlike ekspertkomisjonide koosseis

Bio- ja keskkonnateaduste valdkondlik ekspertkomisjon

Andres Merits – Tartu Ülikooli professor

Arnold Kristjuhan – Tartu Ülikooli professor

Anti Vasemägi – Eesti Maaülikooli professor

Jaan Liira – Tartu Ülikooli vanemteadur

Jaanus Remme – Tartu Ülikooli professor

Kalle Olli – Eesti Maaülikooli professor

Krista Fischer (07.06.2017-28.02.2018) – Tartu Ülikooli vanemteadur

Lili Milani (30.03.2015-07.06.2017) – Tartu Ülikooli vanemteadur

Maido Remm – Tartu Ülikooli professor

Marika Mänd – Eesti Maaülikooli professor
 Richard Villems – Tartu Ülikooli professor, akadeemik (hindamiskoogu liige)
 Siim Veski – Tallinna Tehnikaülikooli vanemteadur
 Tiina Nõges – Eesti Maaülikooli professor (hindamiskoogu liige)
 Tõnis Timmusk – Tallinna Tehnikaülikooli professor (hindamiskoogu liige)
 Ülo Mander – Tartu Ülikooli professor

Loodusteaduste ja tehnika valdkondlik ekspertkomisjon

Atko Heinsalu – Tallinna Tehnikaülikooli professor
 Dmitri Vinnikov – Tallinna Tehnikaülikooli juhtivteadur
 Ergo Nõmmiste – Tartu Ülikooli professor, akadeemik (hindamiskoogu liige)
 Ivo Leito – Tartu Ülikooli professor
 Jaak Vilo – Tartu Ülikooli professor, akadeemik (hindamiskoogu liige)
 Jarek Kurnitski – Tallinna Tehnikaülikooli professor (hindamiskoogu liige)
 Juhan Subbi (*30.03.2015-03.01.2017*) – Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi vanemteadur
 Jüri Lember – Tartu Ülikooli vanemteadur
 Kaupo Kukli – Tartu Ülikooli uurija-professor
 Mart Min – Tallinna Tehnikaülikooli emeriitprofessor
 Martti Raidal (*30.03.2015-07.06.2017*) - Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi juhtivteadur, akadeemik
 Mihkel Kaljurand (*1.07.2016-PUT 2016. a taotlusvooru lõpuni*) – Tallinna Tehnikaülikooli emeriitprofessor
 Mihkel Koel – Tallinna Tehnikaülikooli juhtivteadur
 Peeter Laud (*07.06.2017-28.02.2018*) – Cybernetica AS teadusdirektor
 Priit Kulu – Tallinna Tehnikaülikooli vanemteadur
 Toomas Rang – Tallinna Tehnikaülikooli professor
 Toomas Rõõm (*03.01.2017-28.02.2018*) – Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi juhtivteadur
 Ülo Mander – Tartu Ülikooli professor

Terviseuuringute valdkondlik ekspertkomisjon

Alan Altraja – Tartu Ülikooli professor
 Allen Kaasik – Tartu Ülikooli professor
 Arvo Viltrop (*13.05.2015-28.02.2018*) – Eesti Maaülikooli professor
 Eero Vasar – Tartu Ülikooli professor, akadeemik (hindamiskoogu liige)
 Irja Lutsar – Tartu Ülikooli professor (hindamiskoogu liige)
 Jaan Eha (*1.09.2017-28.02.2018*) – Tartu Ülikooli professor, akadeemik (hindamiskoogu liige)
 Jarek Mäestu (*07.06.2017-28.02.2018*) – Tartu Ülikooli dotsent

Kristi Rüütel – Tervise Arengu Instituudi vanemteadur
 Margus Viigimaa (1.03.2015-31.08.2017) – Tallinna Tehnikaülikooli professor
 (hindamiskoostöökogu liige)
 Maris Laan – Tartu Ülikooli professor
 Mihkel Zilmer – Tartu Ülikooli professor
 Pille Taba (07.06.2017-28.02.2018) – Tartu Ülikooli professor
 Toomas Veidebaum (07.06.2017-28.02.2018) – Tervise Arengu Instituudi juhtivateadur
 Vallo Tillmann (13.05.2015-28.02.2018) – Tartu Ülikooli professor
 Vallo Volke – Tartu Ülikooli professor

Ühiskonnateaduste ja kultuuri valdkondlik ekspertkomisjon

Allan Sikk (17.04.2015-28.02.2018) – Londoni Ülikooli vanemlektor
 Andres Kurg – Eesti Kunstiakadeemia vanemteadur
 Anna Verschik – Tallinna Ülikooli professor
 Eva Piirimäe – Tartu Ülikooli dotsent
 Jaan Masso – Tartu Ülikooli vanemteadur
 Krista Kodres (13.05.2015-28.03.2016) – Eesti Kunstiakadeemia professor; Tallinna Ülikooli
 vanemteadur
 Lauri Mälksoo (1.03.2015-31.08.2017) – Tartu Ülikooli professor, akadeemik
 (hindamiskoostöökogu liige)
 Marek Tamm – Tallinna Ülikooli professor (hindamiskoostöökogu liige)
 Marin Laak – Eesti Kirjandusmuuseumi vanemteadur-teemajuht
 Marju Luts-Sootak (07.06.2017-28.02.2018) – Tartu Ülikooli professor
 Piret Ehin (1.09.2017-28.02.2018) – Tartu Ülikooli vanemteadur (hindamiskoostöökogu liige)
 Renate Pajusalu (07.06.2017-28.02.2018) – Tartu Ülikooli professor
 Tiit Tammaru – Tartu Ülikooli professor (hindamiskoostöökogu liige)
 Toivo Aavik (17.04.2015-28.02.2018) – Tartu Ülikooli vanemteadur
 Veronika Kalmus – Tartu Ülikooli professor

Järeldoktoritoetuste ekspertkomisjon

Andres Merits – Tartu Ülikooli professor
 Dmitri Vinnikov – Tallinna Tehnikaülikooli juhtivateadur
 Ergo Nõmmiste – Tartu Ülikooli professor, akadeemik (hindamiskoostöökogu liige)
 Jaanus Remme (7.10.2015-28.02.2018) – Tartu Ülikooli professor
 Kristin Kuutma – Tartu Ülikooli professor
 Margus Viigimaa (1.03.2015-31.08.2017) – Tallinna Tehnikaülikooli professor
 Mihkel Koel – Tallinna Tehnikaülikooli juhtivateadur
 Siim Veski – Tallinna Tehnikaülikooli vanemteadur
 Tiit Tammaru – Tartu Ülikooli professor (hindamiskoostöökogu liige)
 Tõnis Timmusk – Tallinna Tehnikaülikooli professor (hindamiskoostöökogu liige)

Tuumiktaristotoetuste ekspertkomisjon

Hannes Kollist – Tartu Ülikooli professor

Irja Lutsar – Tartu Ülikooli professor (hindamiskoogu liige)

Jarek Kurnitski – Tallinna Tehnikaülikooli professor (hindamiskoogu liige)

Karl Pajusalu – Tartu Ülikooli professor

Rainer Kattel – Tallinna Tehnikaülikooli professor

Hindamiskoogu tegevuse ülevaade

Uurimistoetuse taotluste ja aruannete hindamine

Aruandeperioodil moodustas suurema osa hindamiskoogu tööülesannetest uurimis- ja mobiilsustoetuste (jätku)taotluste ja aruannete hindamine (vt lisa 1).

Alates 2015. aastast uute **institutsionaalse uurimistoetuse (IUT)** teemade taotlusvoore ei korraldatud. Selle põhjuseks oli asjaolu, et aastatel 2015 ja 2016 lõppenud sihtfinantseeritavate teemade (SF) teadusteemade rahaline maht oli tulenevalt SF tsüklilisusest väga väike ja uurimistoetuste eelarve ei suurenenud. Ilma lisarahata ei oleks uute IUT teemade taotlusvooru korraldamine olnud otstarbekas, sest see oleks tähendanud ebamõistlikult suurt halduskoormust nii teadlastele ja TA asutustele kui ka ETAgile ja hindamiskoogule. Seega suunati lõppenud SF teemade raha uute PUTide taotlusvoorudesse (Vt täpsemat [HTMi infokiri teaduse rahastamisest 2016. aastal](#)).

Seega menetles hindamiskoogu 2015-2017 vaid 2012-2014 välja antud IUT teemade (kokku 140) jätkutaotlusi ning 2012-2016 välja antud tuumiktaristotoetuste (kokku 8) (jätku)taotlusi.

Aastatel 2015 ja 2016 toimus kummalgi aastal üks taotlusvoor **personaalse uurimistoetuse (PUT)** järeldoktori, stardi- ja otsingutoetustele. Nende voorudega seoses hindas hindamiskoogu uurimistoetuse taotlusi ning esitas ETAgile juhatusel ettepanekud taotluste rahastamiseks.

Seoses 2016. aastal ETAgile, Eesti Teaduste Akadeemia, haridus- ja teadusministeeriumi ning TA-asutuste koostöös väljatöötatud [uurimistoetuste ja baasfinantseerimise uue kontseptsiooni](#) järkjärgulise rakendamisega korraldati aastal 2017 esmakordselt **taotlusvoor uutele granditüüpidele** – PUT järeldoktori-, stardi- ja rühmagrantidele.

2015. a enam uusi **Eesti Teadusfondi (ETF) grante** ega **sihtfinantseeritavate teemade (SF)** toetusi välja ei antud, hindamiskoogu ülesandeks oli vaid nende toetuste jätkutaotluste ja lõpparuannete hindamine. Samuti hindas hindamiskoogu IUT ja PUT jätkutaotlusi ning 2017 ka esimesi PUT projektide lõpparuandeid.

Uurimistoetuste (ETF, IUT, PUT ja SF) rahastamise kohta aastate lõikes on detailsed ülevaated [ETAgile kodulehel](#).

Alates 2016. a algusest on käigus olnud valdkondlikku teadus- ja arendustegevust edendav [programm RITA](#) ning teaduse rahvusvahelistumist, mobiilsust ja järelkasvu toetav [programm Mobilitas Pluss](#). Hindamisnõukogu on sellest ajast osalenud RITA programmi strateegiliste TA-uuringute ja rakendusuuringu pakkumuste hindamises ning Mobilitas Pluss programmi tippteadlaste, järeldoktorite ja tagasipöörduvate teadlaste taotlusvoorude ettevalmistamises ning taotluste hindamises. RITA programmi raames on uuringute tellimine toimunud ETAg ja valdkondlike ministriumide koostöös.

Rahvusvahelise teaduskoostöö edendamine

Aruandlusperioodil otsustas hindamisnõukogu Euroopa Liidu teaduskoostöö partnerlustes ja ERA-NET projektikonkurssidel osalemise ning andis kahepoolsete lepingutega – University College London (SSEES UCL) külalisteadlase programmi ning ETAg ja Taiwani Teadusnõukogu koostööleping, Jaapani Teaduse Edendamise Ühingu (Japanese Society for Promotion of Science (JSPS) järeldoktorite stipendiumid – seotud mobiilsustoetuste konkurssidel hinnanguid ja ekspertarvamusi. Hindamisnõukogu liikmed olid, lähtuvalt esitatud taotluste teemadest, kaasatud JSPS järeldoktori nominentide valimisse ning Taiwani mobiilsustoetuse saajate valimisse.

Kokku seitsmel koosolekul otsustas hindamisnõukogu ETAg osalemise 18 ERA-NET konkursil (esialgse ETAg poolse eelarve mahuga 3,226 miljonit eurot, vt lisa 1 tabel 2) ning Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 185 alusel toimiva programmi BONUS võimalikus jätkuprogrammis.

Bilateraalsete koostööprogrammide raames hinnati kokku 21 taotlust 6 taotlusvooru/konkursi raames (JSPS: 3 vooru/ 9 taotlust; Taiwani mobiilsustoetus 3 vooru/ 12 taotlust).

Muud ülesanded

Lisaks uurimistoetuste taotluste hindamisele panustas hindamisnõukogu aruandlusperioodil aktiivselt uurimistoetuste taotlusvoorude regulatsioonide ja juhendmaterjalide ettevalmistamisse ning uurimistoetuste menetlemise protsessi lihtsustamisse ja kvaliteedi tõstmisse. Näiteks piloteeris hindamisnõukogu 2016. aastal PUT taotluste nn kaheastmelist hindamist, mille kiiret rakendamist piloteerimise tulemusena siiski ei peetud mõistlikuks. Samuti toetas hindamisnõukogu ETAg algatust PUT aruandluse vähendamiseks, algatas vaidemenetluse protsessi täpsustamise jms.

Hindamisnõukogu aitas ETAg põhikirjaliste ülesannete täitmisele kaasa ka seisukohtade kujundamisel seadusandlike aktide eelnõudele (nt haridus- ja teadusministri määruse „Baasfinantseerimise tingimuste ja korra“ muudatuste kohta 2017. a), rahvusvahelistele teaduspoliitilistele algatuste või organisatsioonide tegevuse suhtes (näiteks arutas HN korduvalt ETAg osalemist teadust rahastavate ja teadustööd tegevate organisatsioonide ühenduse *Science Europe* töös), ETAg vastuse koostamisel Riigikantselei poolt tellitud teadus- ja arendusnõukogu ehk nn Oki raportile (2015) jpm. Hindamisnõukogu kiitis 2015. a heaks ETAg ühinemise [San Francisco](#)

[deklaratsiooniga](#) teadustulemuste hindamise kohta, mis kutsub teaduse rahastajaid, teadusasutusi ja kõiki teisi osapooli teadustöö tulemuslikkuse hindamisel lähtuma sisulistest tulemustest ja mitte pelgalt bibliomeetrilistest indeksitest.

Hindamisnõukogu või selle valdkondlike ekspertkomisjonide liikmed aitasid valida kandidaate rahvusvahelistesse kogudesse või rahvusvaheliste teadusauhindade konkurssidele (ERC nõukogu liikmekandidaadid 2015, Jaapani Teaduse Edendamise Ühingu JSPS bioloogiaauhinna kandidaat 2016). 2017. a valis hindamisnõukogu TA-asutuste poolt esitatud nominentide seast 16 naisteadlast, kelle ETAg esitas rahvusvahelisse naisteadlaste andmebaasi [AcademiaNet](#).

2017. a ETAg poolt läbi viidud teadus- ja arendustegevuse korralise evalveerimise raames nõustas hindamisnõukogu ETAg evalveerimiseksperptide valimisel.

Sarnaselt varasemale traditsioonile saatis hindamisnõukogu ka aastatel 2017 ja 2018 TA-asutustele märgukirja vastavalt 2016. ja 2017. a uurimistoetuste taotlusvoorude kohta, milles andis teadlastele soovitusi järgmistes taotlustes osalemiseks ning juhtis tähelepanu kitsaskohtadele uurimistoetuste taotluste ja aruannete kvaliteedis (vt lisa 2 ja 3).

Hindamisnõukogu üldised järeldused ja ettepanekud

Hindamisnõukogu peab oma kolmeaastasel tööperioodil üheks olulisemaks ja edaspidi Eesti teadussüsteemile olulist mõju avaldavaks muudatuseks uute uurimistoetuste ja baasfinantseerimise kontseptsiooni rakendamist. See annab võimaluse eri finantseerimiskeemide tervikliku ja kooskõlaliselt toimiva süsteemi loomiseks. Uurimistoetuste puhul on alustatud teadlaste ja asutuste administratiivse koormuse vähendamist, järgnevalt on võimalik teha seda veelgi enam.

Hindamisnõukogu juhib aga tähelepanu riskidele, mis eelnimetatud kontseptsiooni rakendamist ohustavad. Suuremaid riske on kaks: 1) teadus- ja arendustegevuse rahastamine jääb ebapiisavaks ning 2) baasfinantseerimise ümberkujundamine teaduasutuste teadustöö tegevustoetuseks takerdub või võtab liiga kaua aega.

Käesoleval aruandlusperioodil ei õnnestunud teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (TAI) strateegia rahastamise eesmärki (1% SKP-st) saavutada. Sellise olukorra jätkumine ei võimalda kavakohaselt välja arendada kooskõlaliselt toimivat teaduse rahastamise süsteemi. Pikemas perspektiivis kahandab selline olukord Eesti teaduspoliitika usaldusväärsust ning kasvatab andekate noorte teadlaste väljarände ehk ajude äravoolu riski. Samuti on ohtlik olukord, kui riik ja teadusasutused ei suuda baasfinantseerimise mahu kiirel kasvamisel välja arendada selgelt toimiva ning piisava mahuga teadlaste püsitöökohtade süsteemi loomist.

Mõlema teguri koosmõjul kasvab pinge ETAg rahastamisel toimivale uurimistoetuste süsteemile praegusega võrrelduna veelgi.

LISA 1

Tabel 1. Uurimis- ja mobiilsustoetuste menetlemise koondarvud aastatel 2015-2017

		2015				2016				2017			
		uute taotluste arv	uute grantide arv	Jätkutaotluste arv	Lõpparuannete arv	uute taotluste arv	uute grantide arv	Jätkutaotluste arv	Lõpparuannete arv	uute taotluste arv	uute grantide arv	Jätkutaotluste arv	Lõpparuannete arv
SF				9	35			3					7
ETF									22				309
IUT	Uurimisteemad			140				140				140	
	Tuumiktaristu	1	1	7	0	1	1	7	1			8	1
PUT	järel doktor	69 (sisse ja välja)	8			36 (välja)	9			46 (välja)	13		
	start/SG	113	27	57		97	26	46		104	16	64	34
	otsing	170	27	64		223	54	63				97	31
	RG									167	13		
Mobilias Plus	järel doktor					126	21			106	20		
	tippteadlane					29	7			27	6		
	tagasipöördujad					26	17			19	12		
RITA	strateegiline TA									6	4		

Lühendid: SF – sihtfinantseerimise teema; ETF – Eesti Teadusfondi grant; IUT – institutsionaalne uurimistoetus; PUT – personaalne uurimistoetus; SG – personaalse uurimistoetuse stardigrant; RG – personaalse uurimistoetuse rühmagrant; Mobilias Plus – Euroopa Liidu tõukevahendite toel rahastatud mobiilsustoetuste programm; RITA – Euroopa Liidu tõukevahendite toel rahastatud tegevuse „Strateegilise TA toetamine“ raames tehtavad rakendusuuringud;

Tabel 2. Rahvusvahelise teaduskoostöö edendamine

Maht tähistab summat, mille ulatuses annab ETAg garantii konkurssidel osalemise edukuse korral Eesti osalejaid toetada. Üldjuhul on toetuse periood kolm aastat. Esitatud summad tähistavad ETAg poolset toetust märgitud konkursil kogu projektide perioodi kohta.

	Partnerlus	Maht
2016	Promoting Gender equality in H2020 and the ERA	50 000 €
	FLAG-ERA 2016	200 000 €
	ERA-NET „Biodiversity scenarios“,	100 000 €
	ERA-NET Sustainable crop production“	100 000 €
	ERA-NET „Personalised Medicine“	100 000 €
	ERA.Net RUS Plus (Linking Russia to the ERA: Coordination of MS/AC S&T programmes towards and with Russia)	300 000 €
	FET ERA-NET Cofund CHIST-ERA	100 000 €
	ERA-NET Cofund: „Culture, integration and European public space“	100 000 €
	ERA-NET Cofund: „Climate Services Roadmap: Cross-sectorial impact assessments (evaluation, comparison and integration)“	100 000 €
	ERA-NET Cofund: „Closing the water gap“	100 000 €
2017	Future and Emerging technologies ERA-NET Cofund	100 000 €
	ERA-NET Cofund for FET Flagships	200 000 €
	Blue Bioeconomy Public-Public Partnership (ERA-NET-Cofund)	100 000 €
	ERA-Net Co-fund - Renegotiating democratic governance in times of disruptions (NORFACE Governance)	76 000 €
	CoBioTech - ERA-NET-Cofund on Biotechnology	300 000 €
	M-ERA.Net2 -ERA-NET for materials research and innovation	300 000 €
	ERA-CVD - ERA-Net Cofund on Cardiovascular Diseases	300 000 €
	CHIST-ERA: European Coordinated Research on Long-term Challenges in Information and Communication Sciences & Technologies ERA-NET.	300 000 €
	TRANSSCAN: Aligning national/regional translational cancer research programmes and activities	300 000 €
	Kokku:	3 226 000 €

LISA 2

Eesti Teadusagentuuri märgukiri uurimistoetuste 2016. aasta taotlusvoorudest

Mobilitas pluss järeldoktori, tippteadlase ja tagasipöörduva teadlase toetuse 2016. aasta taotlusvoorud

Mobilitas Pluss on 30. detsembril 2015 haridus- ja teadusministri käskkirjaga kinnitatud Euroopa Liidu tõukefondidest rahastatav programm, mille abil toetatakse kuni aastani 2022 ligikaudu 100 Eestisse tulevat järeldoktorit, 60 tagasipöörduvat teadlast ning 12-15 tippteadlast.

1. aprillil 2016 kuulutati välja esimesed Mobilitas Pluss programmi järeldoktori (JD), tagasipöörduva teadlase (TP) ja tippteadlase (TT) toetuse taotlusvoorud. Kuna tegemist oli esimeste taotlusvoorudega, otsustati voor lahti hoida 31. augustini 2016 ehk tavapärasest pikemalt. Taotlusvoorude tähtajaks laekus 126 JD, 27 TP ning 29 TT taotlust. Võrreldes varasemate sarnaste taotlusvoorudega, oli huvi taotlusvoorude vastu väga suur ning seetõttu ka konkurents tugev.

TP taotlusi hinnati novembris ning ETAg juhatuse teki rahastusotsused 9. novembril 2016. Laekunud 27 taotlusest 26 läbisid tehnilise kontrolli ning neist rahastati 19. Esimene projekt algas juba 1. detsembril 2016.

JD ning TT taotluste rahastusettepanekud teki Eesti Teadusagentuuri (ETAg) hindamisnõukogu 19. jaanuaril 2017 toimunud koosolekul. Kokku otsustati rahastada 21 JD ning 7 TT taotlust. Taotlejatele välja saadetud esialgsete otsuste kohta esitati viis arvamust. Hindamisnõukogu arutas kõiki laekunud arvamusi. Kahel juhul peeti vajalikuks esialgset otsust muuta ning selle tulemusel anti lõpuks välja 8 TT toetust, JD toetuste arv (21) ei suurenenud.

Mobilitas Pluss taotlusvoorude hindamiseks võeti 393 sõltumatut eksperthinnangut.

Tabel 1. Mobilitas Pluss 2016. aasta taotlusvoorus toetuse saajad asutuste kaupa

Asutus	JD toetusi	JD eelarve	TP toetusi	TP eelarve	TT toetusi	TT eelarve
Eesti Biokeskus	0	0,0	0	0,0	1	687 850,0
Eesti Kirjandusmuuseum	1	69 920,0	0	0,0	0	0,0
Eesti Maaülikool	1	75 800,0	1	41 150,0	1	900 300,0
Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut	2	145 100,0	0	0,0	1	903 000,0
Tallinna Ülikool	2	139 840,0	3	114 630,0	0	0,0
Tallinna Tehnikaülikool	5	366 620,0	6	231 580,0	1	903 612,5
Tartu Ülikool	10	710 672,5	9	370 350,0	4	3 208 037,6
Kokku	21	1 507 952,5	19	757 710,0	8	6 602 800,1

JD ja TP puhul moodustab asutuste omafinantseering projektide eelarvest 5% ning TT eelarvest 17%. Rõhutada peab ka seda, et kõiki toetuslepinguid ei ole seisuga 23.03.2017 veel sõlmitud ning mõned toetuse saanud teadlased on palunud lisa-aega otsustamiseks, kas nad soovivad toetuse vastu võtta.

Tabel 2. Mobilitas Pluss 2016. aasta taotlusvoorus toetuse saajad valdkondade kaupa

Valdkond	Järel doktoritoetus			Tagasipöörduva teadlase toetus			Tipp teadlase toetus		
	hinnatud taotluste arv	toetuste arv	toetatud projektide eelarve	hinnatud taotluste arv	toetuste arv	toetatud projektide eelarve	hinnatud taotluste arv	toetuste arv	toetatud projektide eelarve
Bio- ja keskkonnateadused	23	6	454 800,00	6	4	164 600,00	6	3	2 491 260,00
Loodusteadused ja tehnika	52	7	511 720,00	15	10	399 120,00	18	3	2 695 267,60
Terviseuuringud	8	2	151 600,00	0	0	0	1	1	903 612,50
Ühiskonnateadused ja kultuur	42	6	389 832,50	5	5	193 990,00	4	1	512 660,00
Kokku	125	21	1 507 952,50	26	19	757 710,00	29	8	6 602 800,10

2016. aasta taotlusvooru kogemuste põhjal otsustati 2017. aasta taotlusvoorus:

- pikendada TP toetuse perioodi kahe aastani, mis võimaldab teadlastel edukamalt Eesti teadusmaastikuga kohaneda ja oma teadustööd ellu viia.
- on hindamisnõukogul TT taotluste puhul õigus taotlejatega vajadusel lühiintervjuusid läbi viia, et taotlusele paremini hinnangut anda.
- vooru algusaega varasemaks tuua (aprilli alguse asemel veebruari algusesse), et vältida kattuvusi personaalsete uurimistoetuste taotlemise ja hindamisega.

Personaalse uurimistoetuse 2016. aasta taotlusvoor

Personaalse uurimistoetuse (PUT) 2017. aasta taotlusvooru laekus 11-st Eesti teadus- ja arendusasutusest 365 uut taotlust, neist bio- ja keskkonnateaduste valdkonnas 90, loodus- ja tehnikateaduste valdkonnas 134, terviseuuringute valdkonnas 42 ning ühiskonnateaduste ja kultuuri valdkonnas 99. Esitatud taotluste kogumaht oli kogumahu 25 913 755 miljonit eurot. Hindamisele ei suunatud taotluse mittekvalifitseerumise, taotluse tagasivõtmise või (ühel juhul) taotleja surma tõttu üheksa PUT taotlust ja üks PUT järel doktoritoetuse (JD) taotlus. Seega menetleti kokku 355 PUT taotlust.

Taotlusi hindas 531 retsensenti 47 eri riigist. ETAg'i juhatus otsustas hindamisnõukogu ettepanekul rahastada 89 PUT projekti (neist 9 järel doktori, 26 stardi- ja 54 otsinguprojekti) kogumahuga 4 885 222 eurot.

Tabel 3. Personaalse uurimistoetuse 2016. aasta taotlusvooru ülevaade valdkondade lõikes (JD – järel doktoritoetus¹, ST – stardiprojekti toetus, OT – otsinguprojekti toetus).

Valdkond	Menetletud taotluste arv				Rahastatud projektide arv				Rahastatud projektide osakaal valdkonniti (%)			
	JD	ST	OT	Kokku	JD	ST	OT	Kokku	JD	ST	OT	Kokku
Bio- ja keskkonnateadused	9	29	49	87	2	7	12	21	22%	24%	24%	24%
Loodusteadused ja tehnika	13	30	87	130	3	11	18	32	23%	37%	21%	25%
Terviseuuringud	5	5	31	41	2	1	13	16	40%	20%	42%	39%
Ühiskonnateadused ja kultuur	8	33	56	97	2	7	11	20	25%	21%	20%	21%
Kokku	35	97	223	355	9	26	54	89	26%	27%	24%	25%

Tabel 4. Personaalse uurimistoetuse 2016. aasta taotlusvooru ülevaade teadus- ja arendusasutuste lõikes (JD – järel doktoritoetus, ST – stardiprojekti toetus, OT – otsinguprojekti toetus).

Asutus	Menetletud taotluste arv				Rahastatud taotluste arv			
	JD	ST	OT	Kokku	JD	ST	OT	Kokku
Eesti Biokeskus	0	0	5	5	0	0	1	1
Eesti Keele Instituut	0	0	1	1	0	0	0	0
Eesti Kirjandusmuuseum	0	1	0	1	0	0	0	0
Eesti Kunstiakadeemia	0	2	1	3	0	0	0	0
Eesti Maaülikool	1	7	8	16	0	3	2	5
Icosagen AS	1	0	0	1	1	0	0	1
Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut	1	4	6	11	0	1	1	2
Protobios OÜ	0	0	1	1	0	0	0	0
Tallinna Tehnikaülikool	8	24	59	91	2	6	10	18
Tallinna Ülikool	2	9	16	27	0	4	3	7
Tartu Observatoorium	3	2	3	8	0	1	1	2
Tartu Ülikool	18	48	123	189	6	11	36	53
Tervise Arengu Instituut	1	0	0	1	0	0	0	0
Kokku	35	97	223	355	9	26	54	89

¹ 2016. aastal said PUT järel doktoritoetust taotleda Eestist välisriiki suunduvad järel doktorid. Välisriigist Eestisse tulevad järel doktorid saavad toetust taotleda Mobilitas Pluss vahenditest.

Personaalse uurimistoetuse jätkutaotluste menetlemine

ETAg menetles 2016. aastal 109 PUT jätkutaotlust. Jätkutaotluste hindamise käigus kontrollis ETAg projektijuhtide töölepingu järgse töökoormuse vastavust personaalse uurimistoetuse otsingutoetuse ja starditoetuse taotlemise tingimustele ja korrale. Kontrolli tulemusena otsustas hindamisnõukogu rahuldada 108 PUT jätkutaotlust ning üks taotleja lõpetas projekti ennetähtaegselt. Seega rahuldati kokku 107 PUT jätkutaotlust kogumahus 5 363 778 eurot.

Institutsionaalse uurimistoetuse teemade ja tuumiktaristu toetuse jätkutaotluste menetlemine

2016. aastal institutsionaalse uurimistoetuse (IUT) uut taotlusvooru ei korraldatud. ETAg menetles 2016. aastal 140 IUT teema ja kaheksa IUT tuumiktaristu (TT) jätkutaotlust ning tegi haridus- ja teadusministrile kõigi esitatud jätkutaotluste rahastamise ettepaneku kokku 28 780 070 eurot institutsionaalseteks uurimistoetusteks ning 523 717 eurot IUT tuumiktaristu toetusteks.

Uurimistoetuste ja baasfinantseerimise uus kontseptsioon

2016. aastal töötas ETAg koos HTMi ja TA-asutuste esindajatega välja [uurimistoetuse ja baasfinantseerimise uue kontseptsiooni](#), mille rakenduskava kiitis ETAg nõukogu heaks 18. jaanuaril 2017. Uue kontseptsiooni rakendamise esimese etapina avatakse 2017. aastal kontseptsioonist lähtuvate uuendustega personaalsete uurimistoetuste (grantide) taotlusvoor.

Senisega võrreldes jäävad muutmata personaalsete uurimistoetuste üldised põhimõtted:

- Grantide sihtrühmaks on teadlased ja uurimisrühmad.
- Grandid suunatud kõigile võimekatele teadlastele, sõltumata nende päritoluriigist.
- Grantide kasutamine on seotud töölepingulise suhte nõudega vähemalt ühe Eesti TA-asutusega.
- Taotluste hindamise peamisteks kriteeriumideks jäävad teadlase ja uurimisrühma teaduslik tase ning uurimisprojekti läbiviimise võimekus.

Senisega võrreldes muutuvad järgmised olulisemad aspektid:

- Grandid on seotud teadlaskarjääriga;
- Tulenevalt seosest teadlaskarjääriga antakse välja uue granditüübina rühmagrante uurimisrühmade juhtidele;
- Uurimisrühmad võivad olla ka Eesti TA-asutuste vahelised;
- Grantide taotlemise ja aruandluse lihtsustamiseks on grantide rahaline maht eri granditüüpide kaupa fikseeritud (suured ja väikesed, eksperimentaalsed ja mitteeksperimentaalsed grandid).

Granditüübid on:

- Järeldoktori grant (praegune järeldoktori grant) on toetus teadustöö kogemuse omandamiseks (sõltuvalt doktorikraadi kaitsmise kohast) Eesti või välisriigi teadusasutuse/-rühma juures iseseisva teadlaskarjääri ettevalmistamiseks (kuni kolm aastat);
- Stardigrant (praegune stardigrant) on toetus iseseisva teadlaskarjääri alustamiseks ja oma uurimisrühma loomiseks ja järelkasvu (sh doktorantide) edendamiseks (kuni neli aastat);
- Rühmagrant (sisaldab praeguse PUT otsinguprojekti ja IUT elemente) on toetus uurimisrühma juhtide teadlaskarjääri ja kõrgetasemelise teadustöö jätkamiseks, uurimisrühma juhtimiseks ja järelkasvu (sh doktorantide) kaasamiseks. Erinevalt kahest eelmisest, mis on pigem

personaalsed grandid, on see toetus uurimisrühma juhile mitme teadlase ühiseks uurimistöök (kuni viis aastat). Rühmaprojekti juhti on võimalik projekti perioodil vahetada.

Uute uurimistoetuste taotlemise tingimuste kohta on täpsem info leitav [ETAg kodulehel](#).

PUT 2017. aasta taotlusvooru rahaline maht

Kahjuks ei ole praegu veel teada PUT 2017. aasta taotlusvooru rahaline maht. Kuna 2017. aastal lõpeb vaid 26 stardi- ja otsinguprojekti (st vabaneb vähe vahendeid uuteks grantideks), on vajalik leida mõistlikus mahus taotlusvooruks täiendavaid vahendeid (ca 1,4 miljonit eurot).

Tabel 5. Minimaalne 2017. aasta taotlusvooruks vajalik summa (grantide arvud on näidatud keskmistena, st need sõltuvad sellest, kas antakse välja rohkem suuri või väikseid, eksperimentaalseid või mitteeksperimentaalseid grante):

2018. aastaks eraldatavad uurimistoetused (esialgne)

Granditüüp	arv	maht
Järeldoktori grant	8	309 200
Stardigrant	18	1 141 875
Rühmagrant	10	1 646 875
Kokku	36	3 097 950

ETAg tegeleb koostöös haridus- ja teadusministeeriumiga taotlusvooruks vajaliku lisarahastuse leidmisega. Taotlusvooru orienteeruva mahu järgi kinnitab hindamisnõukogu granditüüpide omavahelised ja valdkondlikud proportsioonid esialgse plaani kohaselt 28. septembri koosolekul.

Hindamisnõukogu tähelepanekud ja soovitused 2017. aasta taotlusvooruks

Lähtudes 2016. aasta taotlusvooru kogemustest ning uuendustest 2017. aasta taotlusvoorus, juhib ETAg hindamisnõukogu taotlejate ja TA-asutuste esindajate tähelepanu järgmistele aspektidele:

- Senisest suuremat tähelepanu tuleb pöörata teaduseetika põhimõtete järgimisele. Taotlejad peavad kinnitama teaduseetika põhimõtete järgimist ning selgitama, kuidas hallatakse projekti käigus tekkivaid andmeid. Oluline on teaduseetika põhimõtete järgimine ka taotluse koostamisel – taotleja peab koostama taotluse ise ning juhul, kui ta kasutab taotluses teiste autorite tekste või muid materjale, nendele viitama. See nõue kehtib ka juhul, kui taotluses kasutatakse (nt sama uurimisrühma) kolleegide varasemate taotluste tekste.
- Taotluses esitatud andmete (info projektide kohta, bibliomeetrilised andmed, CV jms) korrektsus ja viidete (nt Interneti aadresside) õigsus ning selgituste arusaadavus ja põhjalikkus on taotleja vastutus. Seepärast on oluline kontrollida, et taotluses esitatud Interneti aadressid oleksid õiged (nt mitte link projekti üldisele kodulehele, vaid alamlehele, millelt on nähtav info taotleja rolli kohta antud projektis). Ehkki ETAgil on õigus küsida esitatud andmete ja materjalide kohta täiendavaid selgitusi, on taunitav olukord, kus taotlejad ise ei pööra andmete korrektsusele piisavat tähelepanu.
- Personaalse uurimistoetuse taotlemise tingimustes ja kordades sätestatud reegleid on muudetud senisega võrreldes märgatavalt paindlikumaks, aga seda olulisem on nendest kinni pidamine ja muudatustest ETAg teavitamine. On taunitav olukord, kus asutus annab kinnituskirja taotlejale, kelle puhul on juba taotlemise perioodil teada, et temaga nõuetele

vastava töölepinguga (täistööajaga vastuvõtvast asutuses ja töö asukohaga Eestis) võib olla probleeme või et taotlus esitatakse teadmise, et taotluse rahuldamise korral hakatakse taotlema nõuetes erandite tegemist. ETAg kontrollib rahastatud projektide vastavust nõuetele ning mittevastavuse ilmnemisel, millest ei ole ETAg teavitatud, võib otsustada ennetähtaegselt grandid lõpetamise või jätta projekti jätkutaotluse rahuldamata.

- Kuna uute grantide puhul on püütud lähtuda võimalikult suurest paindlikkusest grandid kasutamisel ning vähendada eri piiranguid, tuleb taotlustes senisest suuremat rõhku pöörata grandid osalevate isikute rollide ja ülesannete selgitamisele ning eelarve põhjendamisele. Primaarne ei ole kaasatud isikute arv ega ametikoht, vaid arusaadavus, mil moel on nende panus oluline projekti eesmärkide saavutamiseks.
- Projekti kirjutamisel ja meeskonna komplekteerimisel tuleb pidada silmas, et hindamisnõukogu hindab erinevalt varasematest aastatest lisaks järeldoktori projektidele ka stardi- ja rühmaprojektide olulisust Eesti teadusele, majandusele ja ühiskonnale. See tähendab mh, et kui samas asutuses või Eestis laiemalt on sarnane teema IUTst, PUTist või tippkeskuse meetmest juba rahastatud, siis kaalub hindamisnõukogu täiendava projekti vajalikkust sarnasel teemal/samas asutuses.
- Erinevalt varasematest aastatest on erinevatel granditüüpidel fikseeritud grandimahud. Fikseeritud grandimahtusid hindamisel ei muudeta, st et taotlus kas rahuldatakse või mitte, aga ei vähendata taotletud grandimahtu. Stardi- ja rühmagrandid taotlejal on õigus küsida fikseeritud grandimahust väiksemat granti (nt juhul, kui eelarve realistlik arvutus näitab, et vajalik summa jääb suure ja väikse fikseeritud grandimahu vahele). Seepärast on väga oluline projekti kogueelarve põhjalikult läbi mõelda ja põhjendada ning ei ole soovitatav taotleda n-ö igaks juhuks suurt granti lootuses, et kui suurt granti ei eraldata, rahuldatakse taotlus väikse grandid mahus.
- Rühmaprojekti on võimalik kaasata osalejaid mitmest Eesti TA-asutusest. Sellisel juhul tuleks siiski juba taotluse koostamisel määratleda ja kokku leppida eri asutustes osalemise rahalised mahud (seda jaotust ETAg ei hinda) ning hilisem grandid jaotus. ETAg eraldab grandid ainult vastuvõtvale asutusele, asutused arveldavad omavahel vastava leppe (nt rühmaprojekti täitmiseks sõlmitava konsortiumilepingu) alusel.

Kahetsusväärse kombel on 2016. aastal olnud ETISE töökindlusega ja -kiirusega sageli probleeme ning kahjuks on need jätkunud ka 2017. aastal. ETISE probleemide lahendamise tegeletakse tõsiselt. Loodetavasti ei teki olulisi takistusi 2017. aasta taotlusvoorudes. Kui taotlemisel peaks siiski tõrkeid esinema, tuleks nendest kohe ETISE kasutajatoele (etis@etag.ee) teada anda.

Käesolev märgukiri on läbi arutatud hindamisnõukogu koosolekul 30. märtsil 2017.

Andres Koppel
juhatuse esimees
Sihtasutus Eesti Teadusagentuur

LISA 3

Eesti Teadusagentuuri hindamisnõukogu märgukiri uurimistoetuste 2017. aasta taotlusvoorudest ning tähelepanekud ja soovitused seoses 2018. aasta personaalsete uurimistoetuste taotlusvooruga

I Ülevaade uurimis- ja mobiilsustoetuste 2017. aasta taotlusvoorudest

Ülevaade Mobilitas Pluss järeldoktori, tippteadlase ja tagasipöörduva teadlase toetuse 2017. aasta taotlusvoorudest

Mobilitas Pluss on 30. detsembril 2015 haridus- ja teadusministri käskkirjaga kinnitatud Euroopa Liidu tõukefondidest rahastatav programm, mille abil toetatakse kuni aastani 2022 ligikaudu 100 Eestisse tulevat järeldoktorit, 60 tagasipöörduvat teadlast ning 13 tippteadlast.

1. veebruaril 2017 kuulutati välja Mobilitas Pluss programmi järeldoktori- (JD), tagasipöörduva teadlase- (TP) ja tippteadlase (TT) toetuse taotlusvoorud. JD ja TP taotlusvoorud olid avatud kuni 3. märtsini, TT taotlusvoor kuni 31. märtsini. Taotlusvoorude tähtaegadeks laekus 106 JD, 19 TP ning 27 TT taotlust. Taotluste arv oli 2016. a taotlusvooruga võrreldes mõnevõrra madalam, eriti JD konkursil, kuhu 2017. a laekus 20 taotlust vähem kui 2016. a.

Eesti Teadusagentuuri (ETAg) hindamisnõukogu tegi TP taotluste rahastusettepanekud 02.05.2017 toimunud koosolekul. Laekunud 19 taotlusest otsustati rahastada 11 kõrgema hinde saanud taotlust. Kuna üks toetuse saaja loobus toetusest kolm kuud pärast projekti algust, otsustas ETAg juhatus 01.12.2017 toetada ka pingereas 12. kohal olnud projekti.

JD ning TT taotluste rahastusettepanekud tegi hindamisnõukogu 29. juunil 2017 toimunud koosolekul. Kahte JD taotlust ei hinnatud, kuna taotlejad olid juba saanud TP toetuse ning loobusid JD taotlemisest. Kokku otsustati rahastada 20 JD ning 6 TT taotlust. Taotlejatele välja saadetud esialgsete otsuste kohta esitati viis arvamust. Hindamisnõukogu arutas kõiki laekunud arvamusi, kuid esialgseid otsuseid ei muudetud.

Mobilitas Pluss taotlusi hindas 2017. aastal 343 retsensenti 31 erinevast riigist (sh 284 väljastpoolt Eestit).

Tabel 1. Mobilitas Pluss 2017. a taotlusvoorus toetuse saajad asutuste kaupa. JD ja TP toetused eraldatakse kuni kaheks aastaks, TT toetused kuni viieks aastaks.

Asutus	Järel doktoritoetus		Tagasipöörduva teadlase toetus		Tipp teadlase toetus	
	toetusi	toetuste summa*	toetusi	toetuste summa*	toetusi	toetuste summa*
Eesti Kirjandusmuuseum	1	63 420	0	0	0	0
Eesti Maaülikool	2	145 100	0	0	0	0
Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut	2	145 720	1	75 800	1	903 575
Tallinna Ülikool	2	139 840	0	0	1	797 650
Tallinna Tehnikaülikool	2	145 100	1	75 800	2	1 807 216
Tartu Ülikool	11	803 160	10	618 508	2	1 804 087
Kokku	20	1 442 340	12	770 108	6	5 312 528

*Toetuse summas sisaldub asutuste omafinantseering. JD ja TP puhul moodustab omafinantseering projektide eelarvest 5% ning TT eelarvest 17%.

Tabel 2. Mobilitas Pluss 2017. a taotlusvoorus toetuse saajad valdkondade kaupa

Valdkond	Järel doktoritoetus			Tagasipöörduva teadlase toetus			Tipp teadlase toetus		
	hinnatud taotluste arv	toetuste arv	toetuste kogusumma	hinnatud taotluste arv	toetuste arv	toetuste kogusumma	hinnatud taotluste arv	toetuste arv	toetuste kogusumma
Bio- ja keskkonnateadused	16	8	587 520	4	2	114 010	4	1	903 602
Loodusteadused ja tehnika	39	7	505 840	8	5	282 978	17	3	2 707 677
Terviseuuringud	3	0	0	3	2	151 600	2	1	903 600
Ühiskonnateadused ja kultuur	46	5	348 980	4	3	221 520	4	1	797 650
Kokku	104	20	1 442 340	19	12	770 108	27	6	5 312 529

2017. a taotlusvooru kogemustele toetudes otsustati 2018. a taotlusvoorus:

- moodustada JD taotlusvooru puhul ühise pingerea asemel valdkondlikud pingeread, sest erinevate valdkondade taotlusi on väga raske omavahel võrrelda;
- täpsustada hindamisjuhendeid ning kirjeldada põhjalikumalt hinnete tähendusi;
- tuua vooru algusaeg varasemaks (veebruari algusest jaanuari algusesse), et vältida kattuvusi personaalsete uurimistoetuste taotlemise ja hindamisega ning vältida hindamistegevuste sattumist suveperioodile.

Ülevaade personaalse uurimistoetuse 2017. aasta taotlusvoorudest

2017. a kuulutati [uurimistoetuse ja baasfinantseerimise uue kontseptsiooni](#) järkjärgulise rakendamise raames taotlusvoor välja uutele personaalse uurimistoetuse (PUT) granditüüpidele – PUT järeldoktori-, stardi- ja rühmagrantidele.

Tulenevalt varasemate aastate rahastusotsustest on PUT taotlusvoorude rahaline maht aastate lõikes väga erinev. 2017. a lõppes vaid 26 stardi- ja otsinguprojekti (st vabanes vähe vahendeid uuteks grantideks), seega oli taotlusvooruks esialgu vabu vahendeid vaid 1,2 miljonit eurot. Ilma täiendavate vahenditeta ei oleks olnud kõigile granditüüpidele võimalik taotlusvooruga välja kuulutada. ETAg ning haridus- ja teadusministeeriumi ühiste pingutustega õnnestus suurendada uurimistoetusteks riigieelarveliste eraldiste mahtu ning koos katkestatud või peatatud uurimistoetustest vabanenud summadega kujunes PUT 2017. a taotlusvoor rahaliseks mahuks 3 992 443,53 eurot. Tuleb tähele panna, et nii nagu eelnevatel aastatel, on personaalsete uurimistoetuste eraldamisel tegemist üheaastaste otsustega, sest tulenevalt seotusest riigieelarvega on toetuse konkreetsed summad fikseeritud vaid üheks (2018) eelarveaastaks. Olukord on erinev eespool kirjeldatud Euroopa Liidu tõukefondidest rahastatavatest toetustest, mis eraldatakse korraga kogu mitmeaastaseks toetuse perioodiks.

2017. a PUT taotlusvoor laekus 328 uut taotlust 14-st Eesti teadus- ja arendusasutusest. Hindamisele ei suunatud taotluse mittekvalifitseerumise või taotluse tagasivõtmise tõttu kahte järeldoktori, viit stardi- ja nelja rühmagrandi taotlust. Seega menetleti kokku 317 PUT taotlust, neist bio- ja keskkonnateaduste valdkonnas 76, loodusteaduste ja tehnika valdkonnas 120, terviseuuringute valdkonnas 42 ning ühiskonnateaduste ja kultuuri valdkonnas 79. Menetletud taotluste kogumaht oli 31 809 857 eurot.

Taotlusi hindas 549 retsensenti 44 riigist (sh 33 Eestist). ETAg juhatus otsustas hindamisnõukogu ettepanekul rahastada 43 PUT projekti (neist 13 järeldoktori, 16 stardi- ja 14 rühmaprojekti).

Tabel 3. PUT 2017. a taotlusvoor ülevaade valdkondade lõikes (JD – järeldoktori grant², SG – stardigrant, RG – rühmagrant).

Valdkond	Menetletud taotluste arv				Eraldatud grantide arv				Taotluste edukuse määr (%)			
	JD	SG	RG	Kokku	JD	SG	RG	Kokku	JD	SG	RG	Kokku
Bio- ja keskkonnateadused	18	21	37	76	3	6	3	12	16,7	28,6	8,1	15,8
Loodusteadused ja tehnika	17	37	66	120	6	7	5	18	35,3	18,9	7,6	15,0
Terviseuuringud	5	17	20	42	2	2	2	6	40,0	11,8	10,0	14,3
Ühiskonnateadused ja kultuur	6	29	44	79	2	1	4	7	33,3	3,4	9,1	8,9
Kokku	46	104	167	317	13	16	14	43	28,3	15,4	8,4	13,6

² 2017. a said PUT järeldoktoritoetust taotleda Eestist välisriiki suunduvad järeldoktorid. Välisriigist Eestisse tulevad järeldoktorid saavad toetust taotleda Mobilias Plus vahenditest.

Tabel 4. PUT 2017. a taotlusvooru ülevaade teadus- ja arendusasutuste lõikes (JD – järeldoktori grant, SG – stardigrant, RG – rühmagrant).

Asutus	Menetletud taotluste arv				Rahastatud projektide arv			
	JD	SG	RG	Kokku	JD	SG	RG	Kokku
Eesti Biokeskus ¹	1	0	5	6	0	0	1	1
Eesti Keele Instituut	0	1	1	2	0	0	1	1
Eesti Kirjandusmuuseum	0	1	2	3	0	0	0	0
Eesti Kunstiakadeemia	0	0	2	2	0	0	0	0
Eesti Maaülikool	5	11	8	24	0	3	0	3
Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut	0	4	5	9	0	1	1	2
Protobios OÜ	0	0	1	1	0	0	0	0
SA Tartu Ülikooli Kliinikum	0	0	1	1	0	0	0	0
Tallinna Tehnikaülikool	14	25	47	86	3	3	1	7
Tallinna Ülikool	4	8	8	20	0	0	2	2
Tartu Observatoorium ¹	2	1	2	5	1	1	0	2
Tartu Ülikool	20	52	84	156	9	8	8	25
Tervise Arengu Instituut	0	0	1	1	0	0	0	0
Tervisetehnoloogiate Arenduskeskus AS	0	1	0	1	0	0	0	0
Kokku	46	104	167	317	13	16	14	43

¹ Alates 01.01.2018 kuuluvad Eesti Biokeskus ja Tartu Observatoorium Tartu Ülikooli koosseisu.

Tabel 5. PUT 2017. a taotlusvooru rahaline maht valdkondade ja granditüüpide lõikes

PUT2018	JD	SG	RG	Kokku
Bio- ja keskkonnateadused	119 100	454 113,75	484 806,25	1 058 020
Loodusteadused ja tehnika	231 900	511 643,75	870 000	1 613 543,75
Terviseuuringud	77 300	143 750	396 375	617 425
Ühiskonnateadused ja kultuur	77 300	74 899,78	551 255	703 454,78
Kokku	505 600	1 184 407,28	2 302 436,25	3 992 443,53

Ülevaade institutsionaalse uurimistoetuse uurimistemade ja tuumiktaristu toetuse jätkutaotluste menetlemisest

2017. a institutsionaalse uurimistoetuse (IUT) uut taotlusvooru ei korraldatud. ETAg menetles 140 IUT uurimistemade ja kaheksa IUT tuumiktaristu (TT) jätkutaotlust ning tegi haridus- ja teadusministrile kõigi esitatud jätkutaotluste rahastamise ettepaneku eelmise aasta mahus ehk kokku 28 780 070 eurot institutsionaalseteks uurimistoetusteks ning 523 717 eurot IUT tuumiktaristu toetusteks.

II Eelinfo PUT 2018. aasta taotlusvooru kohta

2018. aastal toimub PUT järeldoktori-, stardi- ja rühmagrantide taotlusvoor 1. aprillist 30. aprilli kella 17- ni. Eelmise aastaga võrreldes olulisi muudatusi grantide taotlemise ja jätkamise tingimustes ega grandimahtudes ei ole kavandatud. Grantide menetlemine toimub senise nelikjaotusega ETISE teadusvaldkondade klassifikaatori asemel OECD Frascati käsiraamatu (2015) kuuikjaotusega klassifikaatori alusel, ent taotlejatele taotluste menetlemise ümberkorraldamine muudatusi kaasa ei too. Oluliselt vähendatakse teadlaste grantidega seonduvat taotlemis- ja aruandmiskoormust. Vastav info avaldatakse [ETAg kodulehel](#) märtsi alguses, samuti viiakse nii Tartus kui Tallinnas läbi infopäevad eesti ja inglise keeles.

Praegu ei ole veel teada PUT 2018. a taotlusvooru täpne rahaline maht, ent arvestades sel aastal lõppevate uurimistoetuste (31 IUT, 37 PUT ja 15 PUTJD) arvelt vabanevaid vahendeid, on see orienteeruvalt 8 miljonit eurot ehk ca kaks korda enam kui taotlusvooru maht eelmisel aastal.

III Hindamislõukogu tähelepanekud ja soovitused seoses 2018. aasta taotlusvooriga

Lähtudes 2017. a taotlusvooru kogemustest ning 2018. a taotlusvoorus kavandatavatest uuendustest, juhib ETAg hindamislõukogu taotlejate ja TA-asutuste esindajate tähelepanu järgmistele aspektidele:

- PUT on mõeldud kõrgetasemelise teadustöö tegemiseks Eesti teadus- ja arendusasutustes. Rahaliste vahendite vähesuse ja ülitiheda konkurentsi tingimustes on taunitav olukord, kus asutus annab kinnituskirja taotlejale, kelle puhul on juba taotlemise ajal teada, et tema nõuetele vastava töölepinguga (**täistööajaga vastuvõttas asutuses ja töö asukohaga Eestis**) võib olla probleeme või et taotlus esitatakse teadmise, et taotluse rahuldamise korral hakatakse **taotlema nõuetes erandite tegemist** (projektijuht elab ja töötab tegelikult välismaal vms). Seda rõhutas hindamislõukogu ka eelmise aasta märgukirjas, ent kahjuks ei ole kõik teadus- ja arendusasutused selle PUT rahastuspõhimõtte olulisust teadvustanud. Samasisuline probleem ilmnes esmakordselt välja antud PUT rühmagrantidega – **rühmagrantide taotluste puhul hinnatakse lisaks projektijuhile ka uurimisrühma koosseisu ja võimekust kavandatud projekti ellu viia**, st see oli aluseks rahastusotsuste tegemisel. Lepingute sõlmimisel ilmnesid aga mitmetel juhtudel märkimisväärsed erinevused algselt kavandatud rühma koosseisus.

ETAg kontrollib rahastatud projektide vastavust nõuetele ning mittevastavuse ilmnemisel, millest ei ole ETAg teavitatud, võidakse eraldislepingut mitte sõlmida, otsustada enne-tähtaegselt grandilõpetamine või jätta projekti jätkutaotlus rahuldamata. Sellega seoses **tuleks erandite taotlused taotlemise perioodil selgelt välja tuua ning eraldislepingu ettevalmistamisel põhjendada muudatusi algselt kavandatud rühma koosseisus**, et vältida hilisemaid probleeme juba rahastusotsuse saanud projektide nõuetele mittevastavuse ilmnemisel.
- Projekti kirjutamisel ja meeskonna komplekteerimisel tuleb pidada silmas, et ehkki esmaseks taotluste hindamise kriteeriumiks on nende teaduslik tase ja taotlejate teaduslik võimekus, hindab hindamislõukogu ka projektide **olulisust Eesti kultuurile, majandusele ja ühiskonnale**. See tähendab mh, et kui samas asutuses või Eestis laiemalt on sarnane teema IUTst, PUTist või tippkeskuse meetmest juba rahastatud, siis kaalub hindamislõukogu täiendava projekti vajalikkust sarnasel teemal/samas asutuses. Seda rõhutas hindamislõukogu ka eelmise aasta märgukirjas, ent just sama hindamiskriteerium tekitas mitmel juhul arusaamatusi.

Avalike vahendite eest tehtava teadustöö ühiskondliku olulisuse hindamine ei ole midagi erakordset, see kriteerium omandab rahvusvaheliselt üha suuremat kaalu (ehkki vaieldamatult

jääb PUT puhul esmaseks kriteeriumiks teaduslik tase). Siiski möönab hindamisnõukogu 2017. a taotlusvooru kogemuse põhjal, et selle kriteeriumi kirjeldamise ja hindamise kvaliteedile on vaja erilist tähelepanu pöörata nii taotlejate nõustamise kui ka hindamiskriteeriumide selgema kirjeldamise kaudu. Kõnealune hindamiskriteerium on muu hulgas otstarbekas selleks, et piiratud ressursside tingimustes püüda vähegi tagada Eestis viljeldava teaduse valdkondlik mitmekesisus.

- Eelmisel aastal PUT taotlemisel esmakordselt rakendatud nn **fikseeritud grandimahud** tekitasid ilmselt pisut segadust, sest 49% taotlejatest taotles ettenähtud määrast väiksemat summat, ehkki varasemalt on teadlaskond kritiseerinud just PUTide mahu ebapiisavust ning eelarve jäikust ja aruandluse keerukust. Seepärast peab hindamisnõukogu vajalikuks rõhutada, et teadlased kasutaks julgemini fikseeritud grandimahu taotlemise võimalust. Konkreetse granditüübi valik peab seejuures endiselt olema põhjendatud. ETag nõustab taotlejaid eelarve koostamise ja grandimahu valiku küsimustes senisest aktiivsemalt.
- Jätakuvalt juhib hindamisnõukogu tähelepanu sellele, et taotluses **esitatud andmete** (info projektide kohta, CV, viited, publikatsioonid jms) **õigsus ning selgituste arusaadavus ja asjakohasus on taotleja vastutus**. Teksti ja (kohati asjasse mittepuutuvate) viidete paljusus ei tõsta taotluse kvaliteeti. ETISE taotlusvormis on tähemärkide piirang seatud selleks, et retsensentidel oleks selge ja fokuseeritud info põhjal võimalik anda pädev hinnang.
- Senisest suuremat rõhku hakkab ETag pöörama **aruannete kvaliteedile**. Alates 2016. a on järkjärgult vähendatud teadlaste PUT aruandluskoormust, 2018. a toimub aruandluse mahu märkimisväärne vähendamine. Sellega käsikäes käib aga aruannete selguse suurendamine ja projekti **tulemuste avamine laiemale (erialavälisele) üldsusele**. Selleks, et tagada teaduse rahastamise suurenemine, on oluline, et projektide tulemused oleksid arusaadavad nii üldsusele kui poliitikakujundajatele, mistõttu projekti tegevusi keerulises terminoloogias kirjeldava teksti asemel tuleks aruannetes kirjeldada erialavälisele üldsusele selgelt projekti olulisemaid tulemusi ning seda, kuidas ja kellele on projekti tulemused olulised, või selgitusi, miks oodatud tulemused ära jäid.
- 2018. a jätkatakse valdkondlikus jaotuses järkjärgulise **üleminekuga uurimisprojektide OECD Frascati 2015 käsiraamatu klassifikaatorile**. Sellega seonduv hindamisnõukogu valdkondlike ekspertkomisjonide töö ümberkorraldamine on praegu veel arutusel, selle otsustab hindamisnõukogu uus koosseis.

See märgukiri jääb ETagi hindamisnõukogu teise, aastatel 2015-2017 tegutsenud koosseisu viimaseks märgukirjaks.

Käesolev märgukiri on läbi arutatud hindamisnõukogu koosolekul 28. veebruaril 2018.

Andres Koppel
juhatuse esimees
Sihtasutus Eesti Teadusagentuur